

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI POMORSKIEGO TOWARZYSTWA FILOZOFICZNO-TEOLOGICZNEGO ZA ROK 2020

Istniejące od 2000 roku Pomorskie Towarzystwo Filozoficzno-Teologiczne za główny cel działalności obrało propagowanie i pogłębianie wiedzy z zakresu filozofii, oraz chrześcijańskiej teologii i myśli społecznej, i szerzej – tradycji judeochrześcijańskiej. Towarzystwo jest również zainteresowane interdyscyplinarnością wynikającą z otwarcia refleksji filozoficznej i teologicznej na spotkanie z wynikami badań religioznawczych, antropologicznych, kulturoznawczych, historycznych oraz pochodzącymi z obszaru wiedzy o sztuce i literaturze. Przedstawione cele Towarzystwo realizuje poprzez prowadzenie badań naukowych, interdyscyplinarnych projektów problemowych, organizowanie prelekcji, debat, seminariów, konferencji oraz prowadzenie działalności wydawniczej i publicystycznej. Dzięki wszystkim tym przedsięwzięciom Towarzystwo pragnie znacząco wzbogacać intelektualne i kulturalne życie Pomorza, dając jego mieszkańcom nową jakość myśli.

W roku 2020 Pomorskie Towarzystwo Filozoficzno-Teologiczne podjęło szereg inicjatyw wydawniczych oraz wykładowych wspierających cele wyżej wymienione. *Gdańskie Wykłady Filozoficzne 2020* zostały zainaugurowane w Gdańskiej Bibliotece PAN, przy ul. Wałowej 24, dnia 16 stycznia

wykładem o. dra Hieronima Kaczmarka, który w wystąpieniu o *Relacjach Kościoł – państwo po czesku* przedstawił stosunki między władzą państwową, a kościołem w Czechach od czasów powojennych do współczesności. Wstęp wygłosiła i dyskusję poprowadziła prof. Elżbieta Mikiciuk.

Dwudziestego lutego prof. Bogusław Żyłko w prelekcji – *Michaił Bachtin wobec duchowości religijnej*, zamykał zeszłoroczny cykl wykładowy poświęcony twórcom rosyjskiego odrodzenia religijnego¹.

W okresie od marca do sierpnia 2020 roku, ze względu na sytuację epidemiologiczną w kraju, organizacja wykładów w formie spotkań „na żywo”, musiała zostać zawieszona. Wobec takiego stanu rzeczy zarząd Towarzystwa postanowił, aby przenieść działalność wykładową do Internetu.

I tak w przestrzeniach Internetu w maju odbyły się dwa seminaria. Pierwsze, zatytułowane *Dylematy cywilizacyjne i wyzwania etyczne w dobie Covid-19*, poprowadził prof. Grzegorz Graff, a drugie *O etyce niezależnej w czasach pandemii* dr Małgorzata Obrycka.

¹ Szerzej na temat tego cyklu zob. M. Urbańska-Bożek, *Twórcy rosyjskiego odrodzenia religijnego – cykl wykładowy zorganizowany przez Pomorskie Towarzystwo Filozoficzno-Teologiczne w ramach Gdańskich Wykładów Filozoficznych* (3 października – 12 grudnia 2019 roku, Gdańsk, Gdańska Biblioteka PAN, ul. Wałowa 24), „Studia Rossica Gedanensia” 2020, R. 7, s. 259–276.

Natomiast w czerwcu odbyła się dyskusja promująca piąty numer „Karto-Teki Gdańskiej” poświęcony francuskiej myśli religijnej i postsekularnej².

Na jesień 2020 roku zarząd Towarzystwa przygotował cykl wykładów zatytułowany *Mistyka i duchowość dominikańska wobec wyzwania współczesności*. Partnerem w tym przedsięwzięciu byli gdańscy Dominikanie.

Wystąpienia organizowane na platformie zoom były transmitowane na żywo na facebooku. Zostały nagrane, a ich archiwalne wersje znajdują się na stronie internetowej PTFT³. Blok wykładowy *Mistyka i duchowość dominikańska wobec wyzwania współczesności*, w całości powstał przy wsparciu finansowym Urzędu Miasta Gdańska. Harmonogram przewidywał sześć wykładów połączonych z dyskusją. Jako pierwszy wystąpił o. Piotr Frey OP, który 1 października wygłosił odczyt zatytułowany *Człowiek nauki i wiary. Albert Wielki jako przykład uprawiania nauki w Kościele*. Z kolei o. dr Michał Kaczmarek, 8 października, mówił o *Trosce świeckich o Kościół – inspiracje św. Katarzyny ze Sieny wobec współczesnych możliwości i ograniczeń*. Jako trzeci, 5 listopada, wystąpił o. dr Michał Mrozek z wykładem o *Wzajemnych relacjach cnót intelektualnych i moralnych w ujęciu św. Tomasza z Akwinu i odniesienie tej koncepcji do współczesności*. Z kolei spotkanie z o. prof. Tomaszem Gałuszką OP, 19 listopada, poświęcone było *Pięknemu Chrystusowi Tomasza z Akwinu. Estetyka i duchowość*. Ojciec dr Grzegorz Chrzanowski, 19 listopada, dał wykład o *Teologii mistycznej o. Joachima Badeniego*.

Cykl zamykało wystąpienie prof. Piotra Sikory zatytułowane *Nic specjalnego. Eckhart i człowiek, który nie ma czasu*. Omawiany blok wykładowy cieszył się w Internecie dużym zainteresowaniem.

Ponadto w 2020 roku postanowiliśmy zacząć opracowywać i udostępniać zasoby archiwalne Towarzystwa. Od wiosny umieszczaliśmy wykłady (głównie audio) na stronie internetowej Towarzystwa⁴ między innymi prof. Zbigniewa Stawrowskiego (*Homo politicus*), prof. Krzysztofa Michalskiego (*Czy można zrozumieć przemijanie*), dr Joanny Barcik (*Bóg feministek – transcendentny czy immanentny*), prof. Elżbiety Wolickiej (*Egzystencjalne perspektywy narratologii według Paula Ricoeura*); prof. Elżbiety Jung (*Arystoteles na nowo odczytany, czyli o matematyzacji fizyki w XIV wieku*), ks. prof. Henryka Paprockiego (*Mikołaj Bierdiajew – filozof bezgranicznej wolności*), ks. dra Adama Wąsa (*Da'wa w Europie. Dynamika procesów islamizacyjnych w kontekście europejskim*), dra Andrzeja Leszczyńskiego (*Autorytet – pytania i kontrowersje*), prof. Małgorzaty Kowalewskiej (*Doświadczenie mistyczne kobiet w średniowieczu – Hildegarda z Bingen i Małgorzata Porete*), prof. Elżbiety Mikiciuk (*Chrystus Dostojewskiego*), prof. Michała Kruszelnickiego (*Georges Bataille – wypowiedzieć niemożliwe*) oraz dra Piotra Augustyniaka (*Poza 'Bogiem', 'człowiekiem' i 'bytem'. Mistrz Eckhart w poszukiwaniu 'innego początku'*).

W 2020 roku Towarzystwo prowadziło działalność wydawniczą. W roku 2017 został powołany do życia recenzowany półrocznik naukowy „Karto-Teka Gdańska”, którego wersją podstawową jest wersja

² Zob. <<http://karto-teka.ptft.pl/pismo/archiwum/44-karto-teka-nr-2-5-2019-francuska-filozofia-religijna-i-postsekularna-na-przelomie-wiekow.html>>; [dostęp: 28.12.2020].

³ Zob. <<https://www.ptft.pl/>>; [dostęp: 28.12.2020].

⁴ Zob. <<https://www.ptft.pl/archiwum-dzialalnosci/wykłady-wideo.html?start=10>>; [dostęp: 28.12.2020].

online. Pomysłodawcami i założycielami czasopisma są dr inż. Zbyszek Dymarski i dr Maria Urbańska-Bożek. Radę Naukową tworzą humaniści, filozofowie i teologowie, pracownicy naukowcy z najważniejszych polskich ośrodków naukowych. Warto dodać, iż w skład Rady pisma wchodzi także naukowiec z Niemiec, z Litwy oraz z Węgier. „Karto-Teka Gdańska” ma charakter interdyscyplinarny, są w niej publikowane artykuły z zakresu szeroko pojętych nauk humanistycznych i społecznych, ze szczególnym nachyleniem ku filozofii, teologii, religioznawstwu oraz antropologii kulturowej. Każdy z numerów poświęcony jest innej tematyce i posiada swojego redaktora lub redaktorów naukowych. Pismo kierowane jest zarówno do uznanych badaczy z polskich i zagranicznych ośrodków naukowo-badawczych, jak i młodych naukowców.

Podstawowym celem pisma jest stworzenie forum refleksji i dyskusji humanistycznej, zachęta do wymiany myśli między filozofami, religioznawcami, teologami, antropologami kulturowymi i pedagogami z Polski i innych krajów. Równie ważna jest popularyzacja polskiej myśli filozoficzno-teologiczno-religioznawczej.

Artykuły naukowe publikowane są w następujących działach: „Artykuły”, „Polskie Archiwum Humanistyczne – Wizerunki” oraz „Varia”. Z kolei w dziale „Recenzje i Polemiki” zamieszczane są recenzje polskojęzycznych prac naukowych dotyczących zagadnień programowych półrocznika, badających bieżące problemy społeczne, etyczne, pedagogiczne, historiozoficzne, filozoficzne i teologiczne.

W roku 2020 ukazały się dwa numery półrocznika: 1(6)/2020, *Rosyjski renesans religijny. Źródła – polemiki – konteksty*,

pod redakcją naukową Zbigniewa Kaźmierczyka i Marii Urbańskiej-Bożek oraz nr 2(7)/2020, *Drogi filozofii w odradzającej się Polsce (1897–1939)*, pod redakcją naukową Zbyszka Dymarskiego i Marii Urbańskiej-Bożek.

W numerze pierwszym podstawowy dział („Artykułów”) otwiera obszerny wstęp redaktorów: *Profetyczne przesłanki odrodzenia religijnego w Rosji*. Czytelnik znajdzie w nim tekst ks. dra Vitaliy’a Kashchuka pt. *Ukraińskie korzenie rosyjskiego odrodzenia religijnego przełomu XIX i XX wieku*. Po nim w kolejności zamieszczone zostały artykuły prof. Janusza Dobieszewskiego, *Włodzimierz Sołowjow jako sprawca filozofii rosyjskiej*; prof. Lilianny Kiejzik, *Sofiologia o. Pawła Florenskiego i o. Sergiusza Bułgakowa – odniesienia o. Georgija Fłorowskiego w korespondencji z bratem Antonem*; ks. prof. Henryka Paprockiego, *Marian Zdziechowski i rosyjski renesans religijny*; prof. Bogusława Żyłki, *Michaił Bachtin wobec duchowości religijnej*.

W partycji „Polskie archiwum humanistyczne – Wizerunki” ukazał się tekst *Nadzieja paschalna. Wspomnienie o profesorze Wacławie Hryniewiczzu OMI* autorstwa prof. Józefa Majewskiego oraz *Bibliografia prac profesora Wacława Hryniewicza OMI (wybór)*, opracowana przez dr Marię Urbańską-Bożek. W dziale „Varia” znajdują się dwa artykuły. Jeden z nich to przedruk angielskiego tekstu nieżyjącego już profesora Politechniki Gdańskiej Adama Synowieckiego, pt. *Reflections on the centenary of Marx’s death*. Drugi zaś wyszedł spod pióra dr inż. Zbyszka Dymarskiego – *Józef Tischner wobec marksizmu. Wstępne rozpoznania*.

W części „Recenzje i polemiki” znalazły się trzy omówienia: Michała Wróblewskiego,

Porąbana rozprawa z Dostojewskim, komentująca książkę Cezarego Wodzińskiego, *Trans, Dostojewski, Rosja, czyli o filozofowaniu siekierą*, wydanej przez Fundację Terytoria Książki, w Gdańsku w 2018 roku; Grzegorza Ojcewicza, *Uporczywemity wszystkich literatur nie łączcie się!*, odnosząca się do monografii *Adam Mickiewicz i Rosjanie*, wydanej pod redakcją Magdaleny Dąbrowskiej, Piotra Głuszkowskiego, Zbigniewa Kaźmierczyka, Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2020. Z kolei Emil Antipow w tekście *Chaos pierwszego poziomu*, podjął się recenzowania sztuki w reż. Mateusza Pakuły, reklamowanej jako „spektakl naukowy”, której premiera odbyła się z początkiem stycznia w krakowskim Teatrze Starym.

Numer 2(7)/2020 „Karto-Teki Gdańskiej” został poświęcony filozofii polskiej. W jego części zasadniczej znalazły się artykuły: prof. Jana Skoczyńskiego, pt. *Marian Zdziechowski – literaturoznawca i filozof*, o. prof. Marka Nowaka OP, *Mistyka Jana Władysława Dawida – zerwanie, czy ciągłość?*, prof. Macieja Dombrowskiego *Stanisław Ignacy Witkiewicz – filozof realizmu cielesnego*, prof. Romualda Piekarskiego *Uwagi o współmierności i mieszaniu się cywilizacji w myśli Feliksa Koniecznego* oraz dra Michała Woronieckiego *Henryk Elzenberg (1887–1967). Zarys biografii i poglądów*.

W omawianym numerze „Karto-Teki” zrezygnowaliśmy – wyjątkowo – z działu jakim jest „Polskie archiwum humanistyczne – Wizerunki” z uwagi na fakt, że bieżący numer w całości został poświęcony filozofii polskiej.

„Varię” tego numeru „Karto-Teki”, wypełniają dwa teksty. Pierwszy z nich to pierwsza część wprowadzenia do *Filozofii*

wolności Rudolfa Steinera, autorstwa Jerzego Prokopiuka – *Słabość i moc myślenia*. Prof. Prokopiuk tekst ten zadedykował swoim uczniom: Sebastianowi Zielińskiemu, Alanowi Migoniowi, Maxowi Radzikowskiemu, Piotrowi Molendzie, Rafałowi Gogaczowi oraz Tomaszowi Namioście. Opracowania redakcyjnego maszynopisu podjął się dr Michał Wróblewski. W dziale „Varia” znalazło się również angielskie tłumaczenie rękopisu z teczki „Księga szkiców”, który pochodzi z archiwów wchodzących w skład spuścizny Henryka Elzenberga. Archiwum Polskiej Akademii Nauk w Warszawie sygn. III-181, teczka 19 (44). Wspomniana teka liczy 19 ponumerowanych stron. Tekst jest datowany na 3 XII 1912 roku. W notatkach sporządzonych przez Elzenberga w 9 VIII 1953 roku zawarte są dodatkowe informacje, w których ich Autor nadmienia, że podejmowany temat nie odegrał większej roli, biorąc pod uwagę całokształt jego systemu myślowego, i stanowi zbiór wielu różnorodnych i luźno powiązanych z sobą refleksji (od najbardziej powierzchownych i ogólnikowych, niekiedy podszytych złośliwością stwierdzeń, po wielką metafizykę). Nie zostały one nigdy uporządkowane przez Elzenberga z uwagi na brak czasu. Tłumaczenia notatek Elzenberga podjęła się Hanna Lubowicz.

„Recenzje i polemiki” to ostatni z rozdziałów „Karto-Teki Gdańskiej”, w którym głos zabrali: Michał Wróblewski w sprawie książki Michała Rogalskiego, *Producenci margaryny. Marian Zdziechowski i polski modernizm katolicki*, w tekście zatytułowanym *O wierze sztucznej i zjełczatej*; Natalia Marcinowska, w omówieniu *Inny. Eseje o spotkaniu – czy Tischner wciąż ten sam?*, w którym podejmuje refleksję nad książką

Józefa Tischnera *Inny. Eseje o spotkaniu* oraz Szymon Dąbrowski, w recenzji *Spór do dziś aktualny* komentuje publikację Marka Jawora *W stronę egzystencjalnego oblicza filozofii. Spór Józefa Tischnera z tomizmem*. Czwartą z recenzji – *Po co recenzji tytuł?* – napisana została przez Joannę Janicką. Jest to omówienie książki Ewy Bieńkowskiej, *Po co filozofowi religia. Stanisław Brzozowski, Leszek Kołakowski*.

Numer zamyka *Sprawozdanie z działalności Pomorskiego Towarzystwa Filozoficzno-Teologicznego za rok 2020*, przygotowane przez Zbyszka Dymarskiego i Marię Urbańską-Bożek.

W roku 2020 Członkowie Zarządu PTF-T oraz Rady Redakcji „Karto-Teki Gdańskiej” zdecydowali o utworzeniu anglojęzycznej wersji strony internetowej półrocznika. Strona działa od sierpnia pod adresem: <http://karto-teka.ptft.pl/en/ethics.html>.

W bieżącym roku minęła 50. rocznica śmierci Romana Witolda Ingardena (1893–1970) – wybitnego polskiego fenomenologa, ucznia Edmunda Husserla. W uznaniu zasług uczonego, Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uchwalił rok 2020, rokiem Romana Ingardena. To ostatnie wydarzenie stało się znakomitą okazją do wydania, m. in. pod patronatem medialnym Pomorskiego Towarzystwa Filozoficzno-Teologicznego, drugiej części dwutomowej biografii autora *Sporu o istnienie świata – „Jestem filozofem świata” (Κόσμου φιλόσοφος είμι)*. *Roman*

Witold Ingarden (1893–1970). Część druga: lata 1939–1970, autorstwa Radosława Kuliniaka i Mariusza Pandury, oraz *Roman Witold Ingarden we Wrocławiu. Zapomniana historia Uniwersytetu Wrocławskiego z 1945 roku, jak i Lwowskie Seminarium Arystotelesowskie. Roman Witold Ingarden z lat 1937–1938* również autorstwa profesorów Kuliniaka i Pandury. Wszystkie trzy tomy ukazały się nakładem Wydawnictwa Marek Derewiecki.

Poza wyżej wymienionymi publikacjami PTF-T objęło patronatem również inne książki Wydawnictwa Marek Derewiecki: Mikaël Nichanian, *Zniszczyć Ormian. Historia ludobójstwa*, tłum. Piotr Rak; Włodzimierz (Władimir) Herman, *Polska – Dania. Na pograniczu dwóch kultur. Z notatnika i wspomnień reżysera*, słowo wstępne Karol Toeplitz i Maria Urbańska-Bożek; Włodzimierz Galewicz, *Studia z klasycznej etyki greckiej*; Gilbert Dahan, *Intelektualiści chrześcijańscy wobec Żydów w średniowieczu*, tłum. Krystyna Antkowiak, red. nauk. i indeksy Maria Urbańska-Bożek oraz Paul Tillich, *Teologia kultury*, tłum. Jacek Aleksander Prokopski i Nadija Łomanowa-Barańska, przedmowa Marcin Hintz, wstęp i kom. Jacek Aleksander Prokopski.

Bardziej szczegółowo z wszystkimi wydarzeniami organizowanymi przez Towarzystwo zapoznać się można na stronach: www.ptft.pl oraz: <https://www.facebook.com/PomorskieTowarzystwoFilozoficzno-Teologiczne>.